

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Art. I. De Theologicis Virtutibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

ARTICULUS I.

De Theologicis Virtutibus;

De his tria potissimum quæri possunt. 1. Quid in genere. 2. Quid quælibet illarum in specie exigat. 3. Quid sit necessitas earundem, quæ quidem quæstiones in sequentibus §§. resolventur.

§. I.

De Essentia Virtutum Theologicarum in genere.

I. Q. 1. *Quid sit Virtus Theologica?* Resp. ex S. Theologia eam nihil aliud esse, quam Habitum infusum per se bene disponitur in ordine ad ultimum finem, cuius objectum formale sit Deus ut Author supernaturalium. Vel brevius, esse Virtutem Supernaturalem infusam, cuius proprium objectum sit aliqua divina perfectio. Quæ definitio ut melius intelligatur, sciendum est ens supernaturale Theologicum in hoc consistere, quod ex intrinseco prædicato ordinat naturam intellectualem formaliter vel tanquam medium ad felicitatem æternam, quæ per Visionem beatitudinis possidetur. Atque in hoc potissimum sensu supernaturalitas in allata definitione accipitur; non autem in sensu Philosophicæ supernaturalitatis, quæ in eo consistit, quod Deo ut supremum Dominium & potestatem dispensationis habente procedat, virésque tam activas, quam passivas agentis creati excedat.

II. Q. 2. *Quot sint Virtutes Theologicae?* Resp. Tres duntaxat numerari à Theologis scilicet Fidem, Spem, & Caritatem; hæ namque sufficient, ut Deo tanquam finem ultimo adhareamus, dum per Fidem cognoscimus, per Spem concupiscimus per Caritatem apprehendimus, & possidemus ipsum.

III. Q. 3. *Qua sit specialis prerogativa harum virtutum?* Resp. hanc præcipuè, quod quælibet Deum in ratione objecti formalis præferat omnibus in contrarium morventibus; nam Fides præfert veracitatem Dei omnibus cogitantibus

meritum gradentibus illi, quod Deus dixisse creditur. Spes
probabilitatem objecti in divina promissione fundatam o-
mnibus in contrarium inclinantibus præfert. Caritas de-
nique præfert Deum omnibus ab amore illius avertere eo-

IV. Q. 4. *Quis sit ordo inter Virtutes has Theologicas*

Resp. hunc plerumque statui à Theologis, ut ordine qui-
dem dignitatis & intentionis Caritas prima censeatur; ordi-
ne verò executionis & necessitatis Fides omnes duas antece-
dat, cum hæc sine spe & Caritate subsistere, non autem istæ
sine Fide manere possint; quam ipsam ob causam etiam Spes
Caritati anteponitur.

ARTICULUS II.

De Essentia Fidei.

I. Q. 1. *Quid de Virtute Fidei potissimum sciendum*
se Resp. Quatuor præcipuè. 1. Quid sit Fides. 2. Quo-
modo sit. 3. Quod sit subjectum illius. 4. Quæ vitia eidem
opponantur, quæ proinde quæstiones breviter hoc loco re-
solvuntur. Quare

II. Q. 2. *Quid sit Fides?* Resp. esse habitum super-
naturalem ad assensus certos & firmos ob auctoritatem DE I
obscure revelantis eliciendos inclinantem; unde objectum
ipsius materiale est omnis veritas revelabilis, præcipuè ve-
ro ipse Deus, & vita æterna, quæ objectum attributionis re-
spectu huius habitus statuitur, quibus à quibusdam Recen-
toribus etiam Christus pro objecto partiali principali ad-
scribitur; alii tamen cum Tannero to. 3. d. 1. q. 1. dub. 2. ut
solum Deum pro adæquato objecto attributionis assi-
gnant, & hanc sententiam S. Thomæ menti conformiorem
esse contendunt. Objectum verò formale juxta communio-
nem sententiam S. Thomæ & aliorum apud Tann. l. c. du. 3.
n. 1. & seq. est partim ipsa veracitas divina, partim locutio
Dei tum interna (seu conceptus, quem Deus format de ve-
ritate credenda) tum externa (seu signa externa, quibus
conceptum suum manifestat) eaque obscura, atque, ut idem
Auctor cum multis contra multos existimat, etiam privata,
qualis interdum Sanctis quibusdam facta est, cum in hoc

etiam certitudo infallibilis reperiatur. Ut autem elicipi
sit hic actus Fidei, sequentia requiruntur. 1. Iudicium
pernaturale de evidentia tali credibilitatis, ut procedat
quis negare nequeat hoc objectum à Deo revelatum, et
adeò credendum esse. 2. Pia affectio voluntatis, quæ
peret intellectui assensum firmum fidei; & obtinetur per
notas Ecclesiæ, seu motiva credibilitatis sufficienter propo-
sita, de quibus in Institutionibus Polemicæ Theologiæ
suis est actum.

III. Q. 3. *Quotuplex sit Fides?* Resp. duplex præcipue
terna, & Externa. Interna est, quæ per internum actum peragitur.
Externa, quæ externo aliquo signo manifestatur, de qua
duplici fide S. Paulus ad Rom. 10. ait: *Corde creditur ad iustitiam,
ore autem confessio fit ad salutem*: Circa quam etiam
notat Tannerus q. 7. dub. 1. aliud esse credere Deum, aliud
credere Deo, & aliud credere in Deum; nam per credere
Deum significatur habitudo, quam habet intellectus ad ma-
teriale objectum Fidei; per credere Deo significatur habitudo,
quam ad formale objectum habet; per credere in Deum
significatur habitudo, quam habet actus fidei ad actum volun-
tatis, per quem imperatur, & refertur ad Deum; unde
credere Deum, & credere Deo etiam malis competit, non
item credere in Deum.

IV. Q. 4. *Quod sit subiectum Fidei?* Resp. 1. Sub-
iectum proximum habitus fidei in adæquatè spectati, prout
nudus assensus, esse solum intellectum; si verò adæquatè
matur, prout etiam habitum piæ affectionis imperantissimè
sensum involuit, tum ipsa etiam voluntas subiectum in adæ-
quatum rectè dicitur, cum habitus iste piæ affectionis (quæ
Tannerus n. 16. cum Suarezio ab omni Virtute distinctum
esse dicit) in ipsa voluntate immediatè recipiatur. Resp. 2.
Subiectum remotum Fidei divinæ esse omnem purum homi-
nem aut Angelum Viatorem, non autem Christum, aut Be-
atos, ac damnatos, quamvis hi ultimi acquisitum aliquem
habitum Fidei naturalis habere possint.

V. Q. 5. *Quid de proprietatibus seu accidentibus fidei
doceant Theologi?* Resp. sequentia ferè. 1. Habitum Fidei
simpliciter Speculativum esse, utpote cuius primum ob-
jectum sit Deus revelans & loquens; licet secundum quædam
præ-

prædictus dici queat ob veritates, quas circa obligationem actionum humanarum cognoscit. Ita Tann. q. 6. dub. 2. Habitum Fidei etiam prout in solo intellectu situs est, & informis seu absque caritate in subjecto existens esse veram & essentialiter perfectam virtutem, cum ut sic etiam à prudenti electione dirigatur, & ad salutem æternam ordinetur, itaque adeo bonum reddat habentem. Ita iterum Tann. l. c. Eandem habitum inclinare ad actus certitudine tam essentiali, quam affectiva certiores quocunque assensu physici vel moraliter evidente, uti cum S. Thoma communiter Theologi docent. 4. Habitum fidei probabiliter etiam elicitivum esse, uti communiùs hodie Recentiores docent contra non paucos ex antiquioribus Theologis. 5. Probabilem quoque esse sententiam Tannerii q. 1. du. 6. & multorum aliorum docentium, quòd habitus fidei elicere possit actum fidei cum evidentia in attestante, vel evidentia abstracta veritatis intrinseca conjunctum; licet non pauci etiam hoc ipsum negent. 6. Habitum Fidei habere intrinsecam repugnantiam cum falsitate, ita ut neque per absolutam Dei potentiam ad falsum inclinare possit, cum Concilium Tridentinum absolute asserat, Fidei non posse subesse falsum. 7. Tam ipsum habitum Fidei, quam prævium iudicium credulitatis, & piam voluntatis affectionem debere quoad substantiam esse supernaturalia, cum passim in S. Scriptura vocetur Fides donum Dei, sine quo nemo venit ad Deum; iudicium verò & pia affectio proportionata esse debent.

VI. Q. 6. *Quanam vitia Fidei sint opposita?* Resp. dicitur vitia Fidei Infidelitatem opponi, prout non tantum eandem Fidei præcepta in subjecto apto, sed etiam quamcumque positivam repugnantiam cum assensu vel habitu Fidei comparat; de qua sequentia tradunt Authores. 1. Infidelitatem hanc immediate quidem in ipso intellectu tanquam in subjecto, in voluntate autem tanquam in universali principio omnis peccati subjectari. Ita Tann. q. 8. dub. 2. cum S. Thoma q. 10. a. 2. 2. Eandem esse semper peccatum mortale, & quidem gravius quocunque peccato contra virtutes morales, non item contra Theologicas admisso; uti iidem cum communiter docent, licet non negent, posse interdum ex circum-

cumstantiis peccatum aliquod contra Virtutes morales gravius esse infidelitate; imò ceteris paribus de facto peccatum Fidelium gravius esse, quàm Infidelium. 3. Tres à S. Thoma q. 10. a. 5. & aliis Infidelitatis species assignari; eò quod ea vel repugnet Fidei nunquam susceptæ, & tunc *Paganismus* vocetur; vel repugnet Fidei tantùm in figura susceptæ, & tunc *Judaismus* appellatur; vel repugnet ipsi Fidei in re susceptæ, & tunc *Hæresis* vel *Apostasia* vocetur. Alii tamen rationem triplicis hujus speciei ex fide in Messiam delictum dicuntque, Paganos esse, qui nec venisse, nec venturum credunt Messiam: Judæos, qui venturum, non autem venisse credunt: Hæreticos, qui venisse quidem credunt, sed non omnia, quæ credi ipse præcepit, credunt. 4. Nullum quidem opus in infidelitate peractum de condigno meritorium esse (eùm hoc ipso, quòd fide careant, etiam gratiam habere non possint) non tamen omnia Infidelium opera peccatis annumeranda esse, sed posse ab illis opera quædam honesta fieri, quibus de congruo aliqua bona temporalia mereantur, ut communissimè cum S. Thoma sentiunt Theologi.

§. III.

De Essentia Spei.

I. Q. 1. *Quid de Virtute hac potissimum sciendum sit* Resp. Sequentia præcipuè. 1. Quid sit. 2. Quos actus involvat. 3. In quo subjecto reperiat. 4. Quæ vitia illi sunt opposita; quæ omnes quæstiones nunc breviter resolventur. Itaque

II. Q. 1. *Quid sit spes?* Resp. cum Tannero d. 1. q. 1. dub. 1. esse Virtutem Theologicam, quâ voluntas nostra efficaciter tendit in Deum, ut est suprema beatitudo nostra legitimis mediis, Deo opitulante, possibilis obtineri. Vel, ut alii brevius definiunt, est expectatio certa beatitudinis ex Dei gratia & nostris meritis obtinendæ. Unde objectum materiale Spei primarium est ipse Deus, qui est beatitudo nostra, item visio beatifica, in qua consistit nostra beatitudo; secundarium verò objectum sunt omnia media ad dicendam beatitudinem obtinendam conducentia. Formale verò

objectum Spei est idem Deus quatenus bonus nobis, seu bonitas respectiva Dei per ardua media possidenda, ita tamen, ut arduitas hæc sit conditio tantum, & non ipsa ratio formalis Spei.

III. Q. 3. Quos actus involvat Virtus Spei? Resp. sequentes præcipue involui. 1. Cognitionem supernaturalem Fidei, quæ Deum ut bonum nostrum cum divino auxilio acquisibile proponat. 2. Amorem supernaturalem, quo Deus ut bonum nostrum amatur. 3. Efficax desiderium, quo idem Deus, ut est beatitudo nostra, desideretur.

IV. Q. 4. In quo subiecto Spes recipiatur? Resp. subiectum proximum esse ipsam voluntatem, in qua desiderium, quod proprius & præcipuus actus Spei est, subiectatur. Revertitur verò subiectum spectando secundum S. Thomam q. 11. a. 2. & communiorem sententiam, teste Tann. n. 48. in omnibus necdum in termino ultimo constitutis hominibus subiectari; nullo autem modo in Christo, aut Beatis, aut damnatis; eò quòd hi beatitudinem impossibilem sibi esse sciunt, Beati verò sibi aut aliis beatitudinem corporis non volunt Spei, sed ex caritate erga Deum super omnia amant appetant; licet non pauci ex Recentioribus etiam in Beatis & Christo habitum Spei quoad substantiam manere existiment, eò quòd secundarios saltem quosdam actus v.g. gaudium de adepta beatitudine exercere possit.

V. Q. 5. Quanam vitia sint opposita Spei? Resp. duo præcipue; per excessum *presumptio*, quæ quis præsumit, vel sperat, se beatitudinem alio modo, quàm quo Deus eam dante decrevit, obtenturum; per defectum verò *desperatio*, quæ quis beatitudinem tanquam bonum nimis difficile refugit, neque adeò ab ejus procuracione desistit, de qua potissimum queritur à Theologis, an licitè concipi posset ab eo, cui Deus suam damnationem revelasset? & respondent communiter affirmativè, cum Spes nitatur iudicio de possibilitate obtinendi objecti, quale iudicium cum inposito causa non adesse supponatur, meritò omne beatitudinis desiderium omitti possit.

§. IV.

De Caritatis essentia.

I. Q. 1. *Quid de Caritate sciendum sit?* Resp. scilicet tria præcipue. 1. Quid sit. 2. Quod sit subjectum illius. 3. Quomodo augeatur, & corrumpatur. 4. Quis ordo. Quæ vitia opposita; quæ quæstiones breviter nunc resolvendæ sunt. Itaque

II. Q. 2. *Quid sit caritas?* Resp. esse virtutem supernaturalem, quâ Deus diligitur propter se, & proximus propter Deum. Unde objectum illius materiale primum est ipse Deus, secundarium verò homo & cæteræ creaturæ, quatenus sunt imago Dei, vel alio modo ad ipsum pertinent. Formale verò objectum est ipsa bonitas Dei, non quatenus amanti homini, sed Deo amato bona est. Etsi verò Scholasticæ negent hanc virtutem esse à gratia distinctam; Theologice tamen cum D. Thoma æquè probabiliter affirmant, quòd Gratia sit velut natura animæ, atque adeò conveniat ut, sicut reliquæ duæ virtutes Theologicæ velut potentie ad eandem distinguuntur; ita idem quoque de habitu caritatis dicatur. Hoc tamen plerique libenter concedunt, Caritatem, quâ Deus diligitur, non esse distinctam realiter a caritate, quâ Proximus diligitur, cum in utrumque caritas eodem objecto formali feratur. Licet Lessius l. 2. de just. c. 36. du. 2. & alii Recentiores apud Tann. n. 57. existimarent dari adhuc in hominibus aliam virtutem supernaturalem amicitie erga Proximum, quâ ille non propter participationem naturæ divinæ ut sic, sed absolute propter bonitatem suam supernaturalem diligitur, quæque adeò non Theologica, sed moralis virtus infusa dici debeat.

III. Q. 3. *Quod sit subjectum Caritatis?* Resp. proximum subjectum esse ipsam voluntatem, cujus proprium est bonitatem appetere; remotum verò subjectum esse Christum & omnes homines tam in via, quàm in patria constitutos, exceptis damnatis; imò eundem habitum continentem in via & Patria, nec esse specie distinctum, ut S. Bonaventura & alii existimarunt, probabilius docent S. Thomas, & communiter alii Theologi.

IV. Q. 4. *Quomodo producat, augeatur, & corrumpatur Caritas?* Resp. 1. Productionem quod attinet, tam à solo Deo physicè produci, animæque infundi; meritorie, tamen ab homine per propriam dispositionem causari, uti S. Thomas & reliqui Theologi docent. Resp. 2. Possibile quidem caritatem semper augeri in hac vita, uti S. Scriptura variis in locis indicat hortans, ut caritas nostra magis ac magis abundet; non tamen pervenire posse ultra terminum; quatenus Deus cuius per prædestinationem præfixit. Et si verum non desint, qui putent, hoc augmentum non nisi per incrementum gradum fieri, quàm sit habitus præexistens, probabilis tamen à communi sententia docetur, quovis actu, quantumvis remisso, augeri meritorie caritatem, eò quòd melior operis ad merendum non tam pendeat ex quantitate operis, quàm dignitate & affectu operantes. An verò quivis gradus secundum totam latitudinem suam augeat caritatem, aut actus ut quatuor gradibus intensus augeat caritatem, incertum est, teste Tannero n. 146. Resp. 3. Caritatem semel productam nunquam proprie imminui, ita ut aliqui gradus aliquis permanentibus destruantur (cùm nulla hujus destructionis causa afferri possit) sed ex toto duntaxat amitti posse, id quod per quodvis peccatum mortale contingit, ita tamen ut non physicè per illud destruat, quemadmodum alioque & nonnulli alii apud Tann. n. 162. volebant, sed demeritorie tantum, quatenus repugnat caritati, & sic meretur, ut Deus per subtractionem sui concurrat destruat caritatem.

V. Q. 5. *Quis sit Ordo caritatis?* Resp. hunc præcipue constituit à Theologis, ut ante omnia Deus, deinde anima nostra, & Proximi, & tandem corpora utrorumque ordinem diligantur, & semper spiritualia prius, quàm in corporealia bona procurentur. Reliqua, quæ ad hunc ordinem spectant, apud Theologos morales videri possunt.

VI. Q. 6. *Quæ sint vitia Caritati opposita?* Resp. quemadmodum ad caritatem præcipue pertinet erga Deum dilectio, & conformatio voluntatis cum divina, ac gaudium; erga Proximum verò misericordia, & correctio fratrum, ac concordia in consensione voluntatum consistens; ita & contrario eidem opponi odium Dei & proximi, Acediam;

Iavi-

Invidiam, Discordiam, Contentionem, & Bellum, de quibus itidem fufius Theologi morales difcunt.

§. V.

Quæ fit neceffitas Virtutum Theologicarum.

I. Q. 1. *Quæ fit Fidei neceffitas?* Refp. omnibus ad salutem necessitate medii neceffarium esse actum aliquem Fidei, id est, divinæ, cum, teste Apostolo ad Hebr. c. 11. impossibile est, sine Fide placere Deo; & Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 6. dicat, Fidem humanæ salutis initium, fundamentum, radicem esse; & per se congruum fit, ut, sicut homo iustitiam amisit, serpenti potiùs credendo, quàm Deo; ita eandem non recuperet, nisi captivando intellectum in obsequium DEI. Etsi verò non pauci hodie doceant, explicitè duntaxat articulos neceffitate medii credendos esse, scilicet, quòd existat Deus, & inquirentibus se remunerator sit, probabilis tamen est sententia eorum, qui, teste Tannero q. 2. du. 2. n. 42. & seq. etiam SS. Trinitatis, aliorumque angelorum ad divinitatem & Incarnationem pertinentium fides explicitam esse neceffariam volunt. Quæ verò neceffitas præcepti credenda sint, & quando confessio externa obliget, apud Theologos morales videri potest.

II. Q. 2. *Quæ secunda virtutis Theologica, videlicet Spei fit neceffitas?* Refp. ad Justificationem Adultorum, semper præter Fidei actum etiam actum Spei esse neceffarium, ad hoc enim Fides neceffitate medii est neceffaria, ut ad spei eliciendam juvet. De reliquo etsi tempus determinationis spei hujus eliciendæ assignari non possit, conveniunt tamen Theologi, quòd non diu debeat differri post perfectam propositionem beatitudinis, & saltem in confuso retributio supernaturalis speranda fit.

III. Q. 3. *Quæ tertia virtutis Theologica, scilicet Charitatis fit neceffitas?* Refp. neceffitate quidem præcepti Deum appetitativè summè, non tamen intensivè, nec semper actum, sed tantùm in certis casibus, esse amandum, quales casus juxta communiorem sententiam sunt, si rationis usus obstat.

entis, & Deus super omnia amabilis sufficienter propositus est. Item si ingruenti gravi tentatione foret periculum, ne in odium Dei quis labatur, nisi contrarium actum caritatis eliciat.

IV. Q. 4. *Quis fructus ex hac de Virtutibus Theologica materia à Theologo hauriendus sit?* Resp. duplicem præcipue hauriendum esse. Primus est, ut agnoscat beneficentiam Vocationis ad Christianam Religionem, per quam ipsi occasio ad præstantissimas has virtutes participandas est facta, ideoque per dignam cooperationem gratum se exhibere, diuersasque Virtutes conservare studeat. Secundus est, ut, cum sine cognitione, desiderio, & amore boni cuiuspiam vinculum non possit, ad Deum potiùs velut præstantissimum bonum, imò fontem omnis boni cognoscendum, desiderandum, & amandum per triplicem hanc Virtutem se convertat, semperque meminerit noti proverbii: Dulcius ex ipso fonte manant aquæ.

ARTICULUS II.

De Virtutibus Moralibus.

De his partim Ascetæ & Ethici, partim Theologi moralibus agunt, utpote quæ magis ad praxin, quàm speculationem ordinantur; quare Theologi Scholastici plerumque solam Justitiam, quæ plerasque quidem materias præcipuas, non paucas tamen multùm controversas, atque Scholastica discussione dignas continet, pertractandum præsumunt. Unde breviter hæc tota materia expeditur, prædicabitur magis, quàm explicabitur.

§. I.

De Virtutibus moralibus in genere.

I. Q. 1. *Quid sit Virtus moralis?* Resp. esse virtutem naturalem ad dirigendos hominum mores seu actus humanos ordinatam; cum enim *mos* ex propria sua institutione ordinem actibus introductam significet, homines autem inter se per actus humanos tanquam sibi proprios agere consueverint, merito nomen *morum* iisdem attribuitur à Theo-